

ПЕРША УКРАЇНСЬКА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА “ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ” ДЛЯ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ: КРОК ВПЕРЕД ЧИ НАЗАД?

Сергій КОЗІБРОЦЬКИЙ

Луцький державний технічний університет

Актуальність. За останні роки в Україні відбулося чимало якісних змін в ділянці розвитку правових, науково-теоретичних, програмно-нормативних, *програмно-оціночних* основ української системи фізичного виховання. Вперше в українській історії у грудні 1993 року прийнято Закон України “Про фізичну культуру і спорт”, згодом – цілу низку важливих нормативних документів та програм, серед яких зазначимо Державну програму розвитку фізичної культури і спорту в Україні (1994), Державні тести і нормативи оцінки фізичної підготовленості населення України (1996), Цільову комплексну програму “Фізичне виховання – здоров’я нації” (1998).

Важливою складовою програмно-нормативних основ фізичного виховання є наявність програм з фізичного виховання, які містять науково обґрунтовані завдання та засоби фізичного виховання, комплекси рухових умінь і навичок для засвоєння щодо конкретного контингенту, переліки відповідних норм та вимог [1, 4, 5].

Однією із ключових проблем формування вітчизняних основ програмно-нормативного забезпечення фізичного виховання є підготовка і впровадження сучасних навчальних програм, які б забезпечували вимоги держави в сфері гармонійного розвитку, *фізичного та психічного* здоров’я молоді особи.

Ще донедавна в Україні не існувало загальнодержавних програм з фізичного виховання для вищих навчальних закладів III – IV рівнів акредитації. І після більш ніж десятирічного періоду існування незалежної України, така програма вступила в дію з моменту затвердження її Міністерством освіти і науки України 14 листопада 2003 року.

Отже, вже більше року в Україні діє програма з фізичного виховання для вищих навчальних закладів III – IV рівнів акредитації. В науковій літературі з’явилися перші статті, в яких автори дають критичну оцінку першій українській навчальній програмі з фізичного виховання. В них вказується на відсутність у програмі ефективної системи оцінювання знань та навичок студентів, ставиться під сумнів положення, що програма може сформувати розвинену, фізкультурно-діяльну особистість студента [2].

За мету нашого дослідження ми поставили вивчити відповідність змісту навчальної програми “Фізичне виховання” для вищих навчальних закладів III – IV рівнів акредитації 2003 року вимогам сьогодення щодо розвитку навчальної дисципліни “Фізичне виховання” у вищій школі.

Спираючись на думку провідних фахівців в галузі фізичної культури, зважаючи на сучасні соціально-економічні та культурно-політичні умови розвитку України та результати власних наукових досліджень, зокрема, нами був проведений детальний аналіз програм з фізичного виховання (більше 30 програм), які діяли у вищих навчальних закладах в період з 1924 року до 2004 року, ми визначили основні критерії

ля принципи формування сучасних навчальних програм з фізичного виховання для студентської молоді.

Отже, програмні основи фізичного виховання повинні будуватися на основі обов'язкового державного компоненту, але водночас базуватися на демократичних засадах і давати можливість учасникам навчально-виховного процесу вибирати навчальний матеріал за власними інтересами та уподобаннями, відповідно з регіональними традиціями, кліматичними та природними умовами, матеріальним забезпеченням. Положення першої української програми повністю відповідають наведеним критеріям. Як видно із аналізу програми її зміст будується на двох дидактичних компонентах: обов'язковому базовому та спеціальному. Студентам основного та спортивного відділень надається право вільного вибору виду спорту і учбової групи з урахуванням їх інтересів (пункт 4.2.6. програми), а кількість і профіль учбових груп визначається кафедрою фізичного виховання з урахуванням матеріальних і штатних можливостей (пункт 4.1.5. програми).

Також програма відповідає тому критерію, що державний компонент навчальних програм повинен передбачати такі розділи: теоретичний розділ, практичний розділ, медичний розділ, форми та засоби контролю. Практичний розділ програми повинен містити і містить матеріал з професійно-прикладної фізичної підготовки.

Навчальні програми повинні вирішувати проблему диференційованої спеціалізації занять з урахуванням стану здоров'я та фізичної підготовленості студентської молоді. Тож в навчальній програмі з “Фізичного виховання” для вищих навчальних закладів III – IV рівнів акредитації передбачено можливість утворення та діяльності таких навчальних відділень: основного, спеціального медичного, спеціального удосконалення та містяться рекомендації щодо формування цих відділень на основі фізичної підготовленості та результатів медичного огляду студентів.

Навчальні програми повинні вирішувати проблему переходу до акцентованого використання окремих видів спорту, традиційних та нетрадиційних, як засобу фізичного виховання. У новій програмі введені положення щодо вирішення цієї проблеми. Наприклад, у пункті 3.1.1.3. зазначено: “зміцнення здоров'я, удосконалення фізичного розвитку, постави, головних життєво важливих рухових якостей (витривалість, сила, швидкість, гнучкість, спритність), навичок і умінь засобами легкої атлетики, кросової підготовки, аеробіки, атлетичної гімнастики, спортивних ігор, плавання, лижної підготовки (у сніжних районах), активне залучення тощо”, а у пункті 3.1.4.3. – “зміцнення здоров'я, удосконалення і використання статури, обраних життєво і професійно важливих фізичних і психічних якостей, рухових навичок і умінь засобами традиційних і нетрадиційних систем фізичних вправ”.

В першій українській програмі передбачено проведення обов'язкових спортивних занять в обсязі не менше 4-х годин на тиждень протягом усього періоду навчання за виключенням останнього випускного семестру. В загальному це становить 630 годин. Така велика кількість годин відведених на фізичне виховання чи не найбільша за весь період існування фізичного виховання як обов'язкової складової у вищих навчальних закладах. Така велика кількість годин відведених на фізичне виховання була тільки у програмі з “Фізичного виховання” 1948 року – 640 годин (рис. 1.)

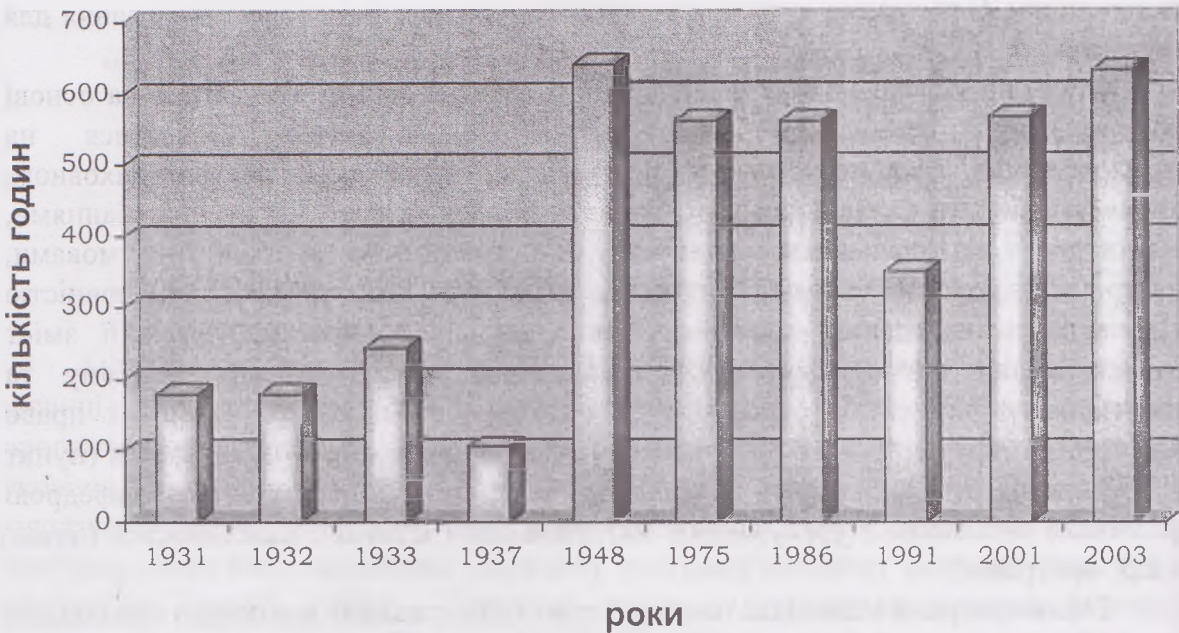

Рис. 1. Динаміка змін кількості навчальних годин з фізичного виховання у програмах для студентів ВНЗ України (1924-2003 рр.)

На початку 90-х років чимало фахівців фізичної культури відзначали зниження рівня здоров'я студентської молоді, рівня її фізичної підготовленості, професійно-прикладної та військово-фізичної підготовки. Ця проблема залишається відкритою і сьогодні. На нашу думку, оздоровча спрямованість програми та тенденція до збільшення кількості годин відведених на фізичне виховання у вищих навчальних закладах повинні в майбутньому покращити стан здоров'я студентів, їх фізичну підготовленість.

Важливе місце в структурі програми займає контрольний розділ в якому визначаються основні методи та форми оперативної, поточної та підсумкової перевірки і оцінки засвоєння навчального матеріалу з фізичного виховання. По закінченні навчального закладу передбачено проведення підсумкової атестації з фізичного виховання відповідно до вимог освітньо-кваліфікаційної характеристики фахівця (бакалавра, спеціаліста, магістра), що фіксує і стимулює результативність фізичного виховання.

Проте в програму не включені переліки контрольних запитань, методичні завдання, тести, оціночні та навчальні нормативи, як це вимагають Державні вимоги до навчальних програм з фізичного виховання в системі освіти. А розробка залікових вимог щодо тестів і нормативів з фізичної підготовки покладається на вищі навчальні заклади. Залишається відкритим питання: "На що потрібно орієнтуватися фахівцям при розробці залікових контрольних нормативів та тестів?"

У програмі визначені ефективні засоби безпеки, форми лікарсько-педагогічного контролю, належне правове, організаційне, науково-методичне, кадрове, матеріально-технічне і фінансове забезпечення, відповідно до встановлених державних нормативів.

На нашу думку, перша українська навчальна програма з "Фізичного виховання" має можливості для подальшого удосконалення, заповнення усіх прогалин допущених у ній, оскільки зміст програми і механізми її реалізації можуть оновлюватися і

коректуватися за потребою на основі останніх наукових даних, передового педагогічного досвіду та Державних стандартів освіти.

Отже, зміст першої української навчальної програми “Фізичне виховання” для вищих навчальних закладів III – IV рівнів акредитації має оздоровчу спрямованість, враховує інтереси та уподобання учасників навчально-виховного процесу, відповідає регіональним традиціям, матеріальним кліматичним та природним умовам та враховує майбутню професію студентів. Таким чином, програма відповідає основним вимогам формування і укладання навчальних програм з фізичного виховання та безумовно є кроком вперед у розвитку дисципліни “фізичне виховання” у вищих навчальних закладах.

Література

1. Канішевський С.М. *Науково-методичні та організаційні основи фізичного самовдосконалення студентства.* – К.: ІЗМН, 1999. – 270 с.
2. Приходько В., Шуба В., Шуба В. *Чи є перша українська навчальна програма з “Фізичного виховання” для вищих навчальних закладів програмою розвитку цієї дисципліни? // Спортивний вісник Придніпров’я: Науково-теоретичний журнал.* – Дніпропетровськ: ДДІФКіС, 2004. – №7. – С. 73-76.
3. *Фізичне виховання. Навчальна програма для вищих навчальних закладів України III – IV рівнів акредитації. Затверджена наказом міністра освіти і науки України 14.11.2003 р.* – К., 2003. – 44 с.
4. Шиян Б.М., Пануша В.Г. *Теорія фізичного виховання.* – Тернопіль: Збруч, 2000. – 183 с.
5. Шербина В.А., Операйло С.І. *Фізична культура і біогуманітарна підготовка студентів вузів.* – К., 1995. – 208 с.

THE FIRST UKRAINIAN CURRICULUM “PHYSICAL EDUCATION” FOR HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS – A STEP FORWARD OR A STEP BACK

Serhiy KOZIBROTSKYI

Lutsk State Technical University

Abstract. The article contains the analysis of correspondence of the curriculum “Physical Education” for higher educational establishments of the 3rd-4th accreditation levels with the basic requirements of formation of modern physical education curriculums for the student youth.

Key words: ukrainian curriculum, physical education, higher educational establishments.